

WHITEPAPER

Samenwerking tussen ouders en pleegouders

Inzichten en aanbevelingen

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Aanleiding/hoofdvragen	4
2. Hoe ervaren ouders de samenwerking met pleegouders en jeugdzorgwerker?	5
3. Hoe ervaren pleegouders de samenwerking met ouders en jeugdzorgwerker?	7
4. Wat helpt jeugdzorgwerkers in de samenwerking tussen ouders en pleegouders?	9
5. Conclusies	11

“Kinderen kunnen het beste thuis opgroeien. Daarover is iedereen het eens. Maar thuis opgroeien kan, door ernstige problemen in het gezin, onder druk komen te staan. De eerste opdracht die we dan in de jeugdhulp hebben is: help ouders om binnen het eigen gezin oplossingen te vinden voor de problemen. Onderzoek alle mogelijkheden en hulpvormen om voor elkaar te krijgen dat een kind thuis kan blijven. Pas als die mogelijkheden niet toereikend zijn, als er in het eigen gezin geen oplossing gevonden kan worden, dan is een pleeggezin het beste alternatief. Omdat een pleeggezin het meest in de buurt komt van de gewone leefwereld van een kind. Omdat een pleeggezin betekent: zo thuis mogelijk. Maar die overgang van thuis naar een pleeggezin is hoe dan ook een ingrijpend moment in een kinderleven, en in het leven van de ouders. Tegelijkertijd is het ook voor pleegouders spannend om een kind in huis op te nemen dat ze niet heel goed, of helemaal niet kennen. Dit moment, en het proces dat daarop volgt, vraagt dan ook om zorgvuldigheid, toewijding en samenwerking van alle betrokkenen.”

John Goessens, manager wonen en opgroeien entrea lindenhout

Inleiding

De samenwerking tussen ouders en pleegouders is van cruciaal belang voor een succesvolle pleegzorgplaatsing. Verstoringen in die samenwerking zijn heel ingewikkeld voor een kind, en leiden meer dan eens tot het voortijdig afbreken van een plaatsing. Dat is duidelijk gebleken uit onderzoek naar breakdown binnen de pleegzorg. Er is echter nog niet veel onderzoek uitgevoerd naar de succesfactoren binnen een samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders. Wat is nodig om zo'n samenwerking goed te laten lopen? En wanneer ontstaat juist een conflictueuze samenwerking?

Voor kinderen in de knel

Om meer grip te krijgen op wat wel en niet helpend is in de samenwerking tussen ouders en pleegouders, en welke rol de jeugdzorgwerker pleegzorg (hierna te noemen 'jeugdzorgwerker') hierin kan vervullen, deed Yvonne Aartsen onderzoek binnen Lindenhout. Dit onderzoek is in oktober 2016 afgerond. De uitkomsten zijn van belang voor de manier waarop Lindenhout haar werk verder wil voortzetten. Deze inzichten en aanbevelingen wil Lindenhout ook graag delen met haar partners in zorg, om samen beter te worden in het zorgen voor (pleeg)kinderen en hun ouders. En om de manier waarop pleegouders het best kunnen worden ondersteund, verder te ontwikkelen.

**"Een pleeggezin betekent
zo thuis mogelijk"**

1. Aanleiding en hoofdvragen

Er is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd waarbij ouders, pleegouders en jeugdzorgwerkers zijn gevraagd naar hun belevingen en ervaringen over de samenwerking tussen ouders en pleegouders. Er zijn een aantal situaties bestudeerd waarbij die samenwerking heel goed verliep. Wat waren hier de goede werkzame factoren? Daarnaast zijn ook gesprekken gevoerd met ouders en pleegouders waarbij er veel conflicten waren. Wat waren de oorzaken van die conflicten? Een focusgroep heeft vervolgens de uitkomsten van de interviews geïnterpreteerd.

Lindhout gaat uit van de existentiële verbondenheid tussen ouders en kinderen. Dit vraagt van pleegouders om ouders te erkennen in hun ouderschap. Lindhout verwacht van de jeugdzorg werkers dat zij de samenwerking tussen ouders en pleegouders positief kunnen beïnvloeden, zodat het pleegkind loyaal kan zijn aan zowel ouders als pleegouders.

Uit eerdere onderzoeken naar het welbevinden van pleegkinderen kwam naar voren dat binnen een ideale pleegzorgsituatie ouders en pleegouders deze loyaliteit ondersteunen. Het pleegkind krijgt toestemming van ouders om bij andere volwassenen op te groeien en ervaart dat pleegouders zijn ouders in hun waarde laten. In situaties waarin de volwassenen rond het pleegkind niet of onvoldoende in staat zijn samen te werken, ontstaat het risico van een loyaliteitsconflict voor het pleegkind. De kans dat daarmee de plaatsing afbreekt (breakdown) neemt toe.

Breakdown

Het is belangrijk om het risico van een breakdown zo klein mogelijk te maken. Het ervaren van een breakdown is zeer nadelig voor de ontwikkeling van kinderen. Het pleegkind wordt opnieuw uitgeplaatst met verlies van de bekende omgeving en mensen om zich heen, zoals school en vriendjes. Het kind moet elders weer een veilige plek opbouwen. De kansen op een gunstige ontwikkeling naar zelfstandigheid worden kleiner.

Recent onderzoek in de Gelderse pleegzorg toont aan dat het ontbreken van een goede samenwerking tussen ouders en pleegouders een van de belangrijke risicofactoren is voor breakdown. Daar komt bij dat er momenteel een toename is van het aantal aanvragen voor deeltijdpleegzorg. Deeltijdpleegzorg wordt ingezet om ouders te ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen en tracht een volledige uithuisplaatsing te voorkomen. Deze ontwikkeling maakt het belang van samenwerking tussen ouders en pleegouders rond het pleegkind nog groter.

Naast de informatie die bekend is over het belang van een goede samenwerking tussen ouders en pleegouders ter voorkoming van een breakdown, is er ook een maatschappelijke en politieke trend waarbij uitgegaan wordt van meer eigen kracht en eigen mogelijkheden van een gezin. Pleegzorg, en zeker deeltijdpleegzorg, sluit bij deze trend aan. Pleegzorg kan dan beschouwd worden als een versterking van het netwerk van ouders. Deze trend is een extra reden om de samenwerking te onderzoeken.

De samenwerking is onderzocht vanuit de invalshoek van de ouders, de pleegouders en de jeugdzorgwerker pleegzorg. In de volgende hoofdstukken worden die invalshoeken besproken.

2. Hoe ervaren ouders de samenwerking met pleegouders en jeugdzorgwerker?

Ouder: “Dat X (pleegmoeder) gewoon zei: ‘Jij blijft de moeder. Ik voed jouw kind op, maar jij blijft de moeder.’ Daardoor voelde ik me serieus genomen, en gerespecteerd. Dan hoef je niet meer zo te vechten voor je rol en kom je uit de strijd.”

Voor pleegkinderen en hun ouders is er bij een uithuisplaatsing sprake van een essentieel verlies. Het kind verliest het dagelijkse contact met zijn ouders, en soms ook met broers en zusjes en overige familie. Maar eveneens het verlies van het verdere netwerk van bijvoorbeeld school en vriendjes zijn ingrijpend voor de basisveiligheid van het kind. De uithuisplaatsing is zwaar. Het brengt sterke gevoelens van verdriet, boosheid, woede, angst en machteloosheid met zich mee. Voor ouders die meemaken dat hun kind bij pleegouders opgroeit, is het vanzelfsprekend dat zij de unieke ouders van het kind zijn en blijven. Zij benoemen de band met hun kind als onverbreekelijk.

Sommige ouders noemen dat zij ervoor blijven vechten dat hun kind thuis komt wonen, andere ouders noemen dat zij erin berusten. Maar accepteren is niet aan de orde. De ouders geven in de interviews aan dat zij in contacten met instanties ervaren niet als volwaardige ouders te worden gezien. Dit versterkt de heftige gevoelens rond de uithuisplaatsing en het verlies van het zelf kunnen opvoeden van je kind. Ouders voelen zich onrechtvaardig behandeld door instanties en ervaren dat zij als ouders zwak staan. Voor sommige ouders versterken deze ervaringen de boosheid en daarmee de strijd die zij voeren tegen de instanties om hun kind thuis te krijgen.

Bij succesvolle plaatsingen blijven ouders deel uitmaken van het leven van hun kind. Pleegouders informeren en betrekken hen bij grote en kleine opvoedzaken als schoolkeuze en hobby's. Er vindt overleg plaats over verjaardagen, vakanties en feestdagen. Ouders zijn aanwezig bij zwemles, schoolactiviteiten en staan langs de lijn bij het voetballen. In deze situaties is het voor kinderen duidelijk dat ze ouders en pleegouders hebben die beiden deel uitmaken van hun leven.

Angst het kind kwijt te raken

Ouders in een conflictueuze samenwerking met pleegouders voelen zich niet erkend en gezien als de ouder van het kind. In hun beleving proberen pleegouders het kind weg te trekken van de ouder. Enkele ouders benoemen dat ze misschien wel jaloers zijn op de dingen die het kind meemaakt met de pleegouder. Dat gevoel is verbonden met de angst het kind kwijt te raken. De meeste ouders geven aan bang te zijn, of te zijn geweest, dat het kind het fijner vindt om bij de pleegouder te wonen.

Alle geïnterviewde ouders benoemen dat ze zich ervan bewust zijn dat de kinderen het moeilijk kunnen hebben met het opgroeien met zowel ouders als pleegouders. De ouders realiseren zich dat strijd tussen de volwassenen slecht is voor de ontwikkeling van het kind.

De ouders met conflictueuze samenwerking benoemen dat zij aan het kind zien dat het klem zit bij pleegouders en er niet gelukkig is. Voorbeelden zijn kinderen waarmee het niet goed op school gaat of van wie ouders ervaren dat het heimwee heeft naar huis. Een ouder vertelt dat haar dochter zich verzet tegen de pleegouders. Zij geeft een grote mond en wil niet luisteren. De ouder interpreteert dit als dat het kind loyaal is aan haar en niet aan de pleegouder. De loyaliteit van de kinderen naar hen als ouders zou sterker zijn dan de loyaliteit naar de pleegouders.

Dezelfde waarden en normen

Een goede match tussen ouders en pleegouders is een helpende factor in de samenwerking. De match is goed als ouders een gevoel van vertrouwen in de pleegouders hebben, en als dezelfde waarden en normen worden gedeeld. Ouders benoemen dat er meer aandacht zou moeten zijn voor de klik tussen ouders en pleegouders bij de start van een plaatsing. Als de klik goed is, is er bij ouders meer vertrouwen dat hun kind het goed zal hebben bij de pleegouders. Ouders met een succesvolle samenwerking met de pleegouder noemen dat er een basis is van gelijkwaardigheid.

Het helpt als een pleegouder kan zeggen dat hij ook niet alles weet over de opvoeding van het kind. Als hij aangeeft dat hij ook fouten maakt. Een andere helpende factor is, als er geen drempel is om contact te hebben. Ook de casussen met succesvolle samenwerking verlopen niet altijd zonder problemen. Hierin helpt het als de ouder eerlijkheid ervaart vanuit de pleegouder. Eerlijkheid wordt genoemd als factor waardoor problemen in de samenwerking opgelost kunnen worden.

Aan de ouders is expliciet gevraagd of de jeugdzorgwerker met ouders spreekt over hoe de samenwerking verloopt. Acht van de negen ouders geven aan dat hier weinig of niet over wordt gesproken. Het onderwerp 'samenwerking met de pleegouders' komt niet expliciet aan de orde in het contact met de jeugdzorgwerker.

De 'klik'

Net als bij contact met pleegouders wordt door ouders de 'klik' met een jeugdzorgwerker genoemd als een belangrijke factor voor de samenwerking. De meeste ouders zijn positief over de contacten met de jeugdzorgwerker. Zij benoemen dat elementen voor een goede werkrelatie met de jeugdzorgwerker zijn: je vertrouwd voelen bij de jeugdzorgwerker, een goede bereikbaarheid en steun ervaren. De klik is belangrijk als basis en zorgt dat het contact op gang komt. De klik heeft te maken met hoe de jeugdzorgwerker als persoon overkomt. Ouders benoemen dit in termen als: het is een leuk mens, open, geïnteresseerd.

Het is belangrijk voor ouders om zich serieus genomen te voelen. Ouders hebben vaak veel ervaringen met verschillende instanties. Het gevoel niet serieus genomen te worden, vormt daarin een pijnlijke herinnering. Het gevoel dat de jeugdzorgwerker je serieus neemt, naar je luistert en begrip heeft voor je zorgen, helpt om het vertrouwen in een instantie weer op te bouwen.

De ouders geven aan dat zij verwachtingen hebben van de jeugdzorgwerker, bijvoorbeeld ten aanzien van informeren over hoe het met het kind gaat en bemiddelen in het contact tussen de ouder en de pleegouder. Maar ook deskundig zijn op het gebied van wat goed is voor kinderen en meewerken aan het belang van het kind. Zij zien de jeugdzorgwerker als een belangrijke schakel tussen henzelf, het kind en de pleegouders.

3. Hoe ervaren pleegouders de samenwerking met ouders en jeugdzorwerker?

Pleegouder: “De basis is goed, het vertrouwen. Wij naar hen en zij naar ons. Ouders houden zich aan afspraken. Ze nemen op een goede manier afscheid van hem en dat is knap.”

Veel pleegouders beleven het opvoeden van een pleegkind als een verrijking van hun leven. Het geeft voldoening en blijdschap als het goed gaat met het pleegkind. De pleegouders met een succesvolle samenwerking benoemen dat pleegzorg inhoudt dat je niet alleen kiest voor het kind, maar tevens kiest voor de ouders. Dat er afstemming en overleg is met de ouder over het kind. Dat ook ouders deel uitmaken van de plaatsing is voor deze pleegouders vanzelfsprekend.

Pleegouders willen wel graag hun rol afbakenen naar het opvoeden. Daarin is het voor veel pleegouders zoeken naar een goede balans in het contact met de ouder. Pleegouders willen ervoor waken dat de verwevenheid tussen ouder en kind overgaat in een verwevenheid tussen ouder en pleegouder. Zij willen niet in de rol van hulpverlener komen.

Inleven in en begrip hebben voor ouders is belangrijk om met hen om te kunnen gaan. Dat betekent oog hebben voor de moeilijke positie van de ouder die niet zelf zijn kind opvoedt, en tevens vaak zelf ook te maken heeft met complexe problematiek. Dat zijn voorwaarden om als pleegouder te kunnen werken.

Moeite met loyaliteit

In enkele conflictueuze situaties geven de pleegouders aan de samenwerking met ouders belangrijk te vinden. Zij hebben de overtuiging dat contact met de ouder essentieel is voor een kind. In hun beleving zetten zij in op de samenwerking, maar maakt de problematiek van de ouder dat de samenwerking niet loopt of verbroken is. In enkele andere conflictueuze situaties hebben pleegouders de overtuiging dat het opvoeden van een pleegkind de meeste kans van slagen heeft met de ouder op afstand.

Alle pleegouders ervaren bij hun pleegkind dat het kind in meer of mindere mate moeite heeft met loyaliteit en worstelt met de vraag aan wie hij loyaal mag zijn. De kinderen voelen een verbondenheid met de ouders. Ook een kind dat nooit thuis heeft gewoond. Pleegouders ervaren dat duidelijkheid geven aan het kind hierbij helpt, door aan te geven dat het fijn is dat de ouder er is. En door de ouder aan te spreken als de papa en mama van het kind.

Bij zeven van de negen casussen zijn de ouders gescheiden en in sommige situaties is er sprake van een vechtscheiding. De pleegouders ervaren dat loyaliteit voor deze kinderen nog ingewikkelder is. Zeker in situaties waarin de ene ouder negatief is over de andere ouder. Pleegouders zien dat het risico van een loyaliteitsconflict groot is voor deze kinderen. Pleegouders willen zich dan bewust neutraal uitspreken over de ouder, om dit risico niet te vergroten.

Inzicht in problematiek

In de samenwerking tussen ouders en pleegouders helpt het pleegouders zich te realiseren dat de ouder van het kind houdt. Zij kunnen dan meer verdragen in het contact. Door de combinatie begrip opbrengen voor de ouder, grenzen kunnen trekken en waardering voelen van de ouder, kan een gevoel van verbondenheid ontstaan. Met een gezamenlijk doel, namelijk dat het kind gelukkig kan opgroeien. In situaties waarin pleegouders beleven dat de ouder niet het belang van het kind centraal stelt of zelfs het kind kwetst of afwijst, wordt het moeilijk voor de pleegouder om samen te werken.

In situaties waarin de problematiek van de ouder een grote rol speelt in de contacten met pleegouders, is het voor pleegouders op de lange duur moeilijk om zich in de samenwerking positief op te blijven stellen. Jarenlang begrip op kunnen brengen voor bijvoorbeeld wisselvallig gedrag vanuit ouders, ouders die periodes afwezig en onbereikbaar zijn of ouders die hun kind met regelmaat confronteren met een nieuwe partner, kent zijn grenzen. Het helpt als de pleegouder inzicht heeft in de problematiek van de ouder, zich realiseert dat die in de meeste situaties blijvend is en dat er sprake is van onmacht bij ouders.

De meeste pleegouders zijn positief over de samenwerking met de jeugdzorgwerker en de coaching. Belangrijke elementen voor pleegouders in deze begeleiding zijn erkenning voor je inzet als pleegouder. Waardering, vertrouwen en een klik hebben met elkaar. Vertrouwen ontstaat door eerlijkheid en betrouwbaarheid, zeggen waar het op staat. Maar ook door kennis over het pleegkind en kunnen bemiddelen in het contact met ouders als dat nodig is. Pleegouders willen kunnen sparren met hun begeleider. Ze willen zich kunnen uiten over hun gevoelens en ervaringen en daar niet op afgerekend worden. Continuïteit van de jeugdzorgwerker is een voorwaarde om contact en vertrouwen op te bouwen.

**Vertrouwen ontstaat door
eerlijkheid en betrouwbaarheid**

4. Wat helpt jeugdzorgwerkers in de samenwerking tussen ouders en pleegouders?

Jeugdzorgwerker: “Ja, ik denk ook wel eens, misschien moeten we wat minder op kind matchen maar meer op ouders en pleegouders onderling. Dat zou ik nog wel eens de moeite vinden, om daar wat meer naar te kijken. Dat is gewoon belangrijk, het belangrijkste denk ik.”

De jeugdzorgwerkers zien het als hun rol om de mensen rond een pleegkind met elkaar te verbinden en eraan te werken dat de volwassenen rond het kind dezelfde koers varen. Gezamenlijkheid rond het kind is een belangrijke voorwaarde om de veiligheid en de continuïteit van de plaatsing te borgen. Als het de betrokkenen lukt om samen te werken, kan de jeugdzorgwerker een stapje opzij zetten. Veel jeugdzorgwerkers zien dit als een wenselijke situatie. Jeugdzorgwerkers beschrijven hun functie als pittig en uitdagend. Dat de jeugdzorgwerker contacten met zowel ouders als pleegouders onderhoudt, past bij de visie van Lindenhout. De contacten met alle betrokkenen onderbrengen bij één jeugdzorgwerker draagt bij aan het overzicht in de kwesties die spelen en bevordert dat er korte lijnen zijn. De jeugdzorgwerkers noemen dat meerzijdig partijdig werken een vereiste is voor deze functie.

De jeugdzorgwerkers wensen voor het pleegkind, dat het binnen het pleeggezin loyaal kan en mag blijven aan zijn ouders. De wijze waarop pleegouders omgaan met de ouders is voor een groot deel bepalend of het kind zich vrij voelt loyaal te zijn aan zijn ouders. Bij plaatsingen waar problemen zijn, heeft dit voor een belangrijk deel te maken met het ontbreken van de ruimte voor de eigen ouder. De ervaring van de jeugdzorgwerkers is dat het kind hier schade door ondervindt. Ook in de heftige casussen waarbij ouders zich blijven verzetten tegen de plaatsing en een groot appel doen op de kinderen, zien de jeugdzorgwerkers hoe belangrijk hierin de opstelling van pleegouders is.

Oog houden voor het kind

De jeugdzorgwerkers kunnen zich inleven in het gevoel van de pleegouder dat er grenzen zijn aan wat ze kunnen opbrengen. Zeker als ouders zich jarenlang zeer negatief hebben opgesteld naar de pleegouders.

Desondanks wordt er van pleegouders verwacht dat zij oog houden voor wat het kind hierin nodig heeft en de flexibiliteit tonen om hieraan mee te werken. De contacten die jeugdzorgwerkers met ouders hebben, zijn heel wisselend. Dit varieert van heel frequent tot periodes waarin er geen contacten mogelijk zijn in verband met de problematiek van de ouders. De aard van de contacten varieert van goede samenwerking tot veel boosheid vanuit ouders. Dit kan ook variëren binnen één samenwerkingsrelatie. Alle jeugdzorgwerkers vinden dat het streven moet zijn dat kinderen bij ouders opgroeien. Waar dat niet haalbaar is, behoren ouders een plek te houden in het leven van hun kind.

De jeugdzorgwerkers zien het als hun taak pleegouders te begeleiden en te steunen in de omgang en samenwerking met de ouder. Bijvoorbeeld door te stimuleren dat pleegouders berichtjes sturen of foto's mailen, door te vertellen aan de ouder of door te vragen hoe de ouder het deed of zou doen. Het is belangrijk pleegouders inzicht te geven in de problematiek van ouders en uitleg te geven waarom ouders soms bepaalde vaardigheden in de omgang met het kind missen.

Duidelijk zijn

Een goede werkrelatie is een vereiste om pleegouders hierin te coachen. Het opbouwen hiervan vraagt tijd en continuïteit. De vertrouwensband maakt het mogelijk om gevoelige en lastige onderwerpen te bespreken en pleegouders mee te krijgen in het (blijven) investeren in de ouder. Binnen de werkrelatie vinden de jeugdzorgwerkers wederzijdse eerlijkheid en openheid belangrijk. Daarnaast geven de jeugdzorgwerkers aan dat Lindenhout, naast afstemmen en aansluiten, duidelijk moet zijn naar de pleegouders in wat er van hen verwacht wordt en dat ze zich moet durven positioneren.

De jeugdzorgwerkers hebben meestal te maken met de Jeugdbescherming (JBG) als plaatsende instelling en bij een vrijwillige plaatsing (ouders hebben ouderlijk gezag) met de wijkteams. De jeugdzorgwerkers vinden samenwerking en afstemming belangrijk om te komen tot een goede taakverdeling naar ouders en pleegouders. In een aantal situaties ervaren zij onvoldoende kennis en expertise bij zowel de wijkteams als de jeugdbescherming. Hierbij gaat het over de impact van een plaatsing op ouders en kinderen en wat een plaatsing vraagt van pleegouders.

De complexiteit van de pleegzorg wordt weerspiegeld in de hierboven beschreven taken van de jeugdzorgwerker. De jeugdzorgwerker is verantwoordelijk voor het welzijn van het pleegkind, voor de begeleiding aan pleegouders, voor de ondersteuning van de ouders ten aanzien van de plaatsing en de onderlinge afstemming tussen betrokkenen. Dit betekent dat de jeugdzorgwerker rekening houdt met de verschillende posities, rollen, gevoelens, behoeften, verwachtingen, meningen en ideeën van de betrokkenen. Hij is erop gericht hierbij een verbindende rol te hanteren naar alle betrokkenen. De jeugdzorgwerker hanteert het meersydig partijdig zijn op basis van een niet-veroordelende houding en het erkennen geven voor ieders inzet rond de plaatsing.

Duidelijkheid in wat van pleegouders wordt verwacht

5. Conclusies

Zowel vanuit de literatuur als vanuit het onderzoek komt naar voren dat erkenning en loyaliteit de overkoepelende begrippen zijn voor een werkzame samenwerking tussen ouders en pleegouders. De volwassenen ervaren dat pleegkinderen op zoek zijn naar hun identiteit en worstelen met vragen aan wie ze verbonden zijn. Dit vereist dat de volwassenen in staat zijn het kind met zijn loyaliteit centraal te stellen, boven de eigen behoefte het kind exclusief aan zich te binden. Het kind heeft het nodig om zich vrij te voelen in zijn loyaliteit naar ouders en pleegouders voor een gezonde ontwikkeling.

Er is veel onderzoek uitgevoerd naar de veronderstelde schadelijke gevolgen van echtscheiding voor de ontwikkeling van kinderen. Dit heeft belangrijke inzichten opgeleverd, onder andere over het belang van loyaliteit voor kinderen. Volgens de Richtlijn Scheiding en Problemen van Jeugdigen uit 2015 ervaart een derde van de kinderen de gevolgen van echtscheiding als ernstig. Dit kan bijvoorbeeld tot uiting komen in gedragsproblemen, loyaliteitsproblemen, gevoelens van angst en problemen op school.

Ook al zijn er verschillen tussen pleegkinderen en kinderen van gescheiden ouders, het is goed voor te stellen dat de gevolgen voor pleegkinderen waarvan ouders en pleegouders niet samenwerken, vergelijkbaar zijn met de gevolgen voor kinderen die te maken hebben met een vechtscheiding. Samenwerking tussen ouders en pleegouders vormt de sleutel en doet recht aan de loyaliteit van het pleegkind. Erkenning helpt om de dynamiek in die samenwerking te sturen naar een succesvolle samenwerking. Erkenning geven en ontvangen draagt bij aan een gevoel van gelijkwaardigheid en betrouwbaarheid van de samenwerking.

Dit gedachtegoed, dat ontwikkeld is vanuit de ouder-kindrelatie, biedt ook een verklaring voor waarom de beleving van ouders over gelijkwaardigheid in de relatie met de pleegouder zo essentieel is. De pleegouder die bij de eerste kennismaking een ouder vraagt te vertellen over het kind, maakt een goede start. Want door dat te vragen, erkent de pleegouder de ouder in zijn relatie met het kind en bouwt daarmee aan de balans van geven en ontvangen. De ouder voelt zich erkend en in positie gezet.

Grenzen stellen

Aandacht voor een goede match tussen ouders en pleegouders, bevordert de mogelijkheid dat er wederzijds vertrouwen en erkenning kan ontstaan. Het mandaat van de ouder helpt het pleegkind zijn eigen balans te vinden in het opgroeien met twee families. Dit vermindert het risico op breakdown en bevordert de kans op continuïteit van plaatsing. Eens te meer komt in dit onderzoek naar voren hoe essentieel de houding en opstelling is van pleegouders naar ouders voor het leggen van een goede basis onder een pleegzorgplaatsing. En om daarmee het risico op breakdown te verminderen of mogelijk te voorkomen.

De overtuiging van pleegouders is dat een pleegkind gebaat is met opgroeien met ouders in nabijheid. Daarbij hoort een begripvolle houding van pleegouders voor de positie van de ouder, acceptatie van problematiek en gedrag van ouders en vaardigheden van de pleegouder in de samenwerking met deze ouders.

Opvallend is dat in de succesvolle samenwerkingen pleegouders benoemen dat zij grenzen stellen aan grensoverschrijdend gedrag van de ouder, terwijl de ouders in deze samenwerking de relatie met de pleegouders als gelijkwaardig ervaren. Grenzen stellen vanuit een respectvolle benadering kan inhouden dat de ander zich 'gezien' voelt. Grenzen stellen vindt plaats vanuit erkenning van de ouder en niet vanuit veroordeling of afwijzing. Vanuit deze houding is grenzen stellen een helpende factor in de samenwerking, omdat het voorkomt dat problemen zich opstapelen.

Het coachen van pleegouders in een succesvolle samenwerking met ouders, vraagt dat de jeugdzorgwerker ervan overtuigd is dat pleegkinderen gebaat zijn bij opgroeien met ouders in nabijheid en dat pleegouders een bepalende factor vormen in een goede samenwerking met ouders. Het vraagt een systeemgerichte houding waarin pleegouders erkenning krijgen voor hun inzet. Het vraagt de vaardigheden om een werkrelatie met een vertrouwensband op te bouwen, meerzijdig partijdig te kunnen handelen en zowel te kunnen afstemmen als positioneren wanneer het belang van het pleegkind hierom vraagt.

Eigen handelen als kernpunt

Binnen de pleegzorgcontext van Nederlandse gezinnen, zowel ouders en pleegouders, spelen er verschillen in overtuigingen en waarden en normen die de jeugdzorgwerker beïnvloeden. Onvoldoende bewustzijn van de eigen overtuigingen betekent een risico van denken en handelen op basis van beelden en stereotyperingen. Bijvoorbeeld de moeilijke ouder, de pleegouder die er toch zelf voor heeft gekozen en het kind dat beschermd moet worden. Dit vereist een reflectieve professional die in staat is, al dan niet met collega's en werkbegeleider, te onderzoeken hoe hij zijn werk kan verbeteren en daarin zijn eigen handelen als kernpunt van het verbeteren plaatst.

De werkrelatie vormt de basis voor de coaching. De alliantie tussen de pleegouder en de jeugdzorgwerker is de hefboom waardoor er vertrouwen ontstaat. De vertrouwensband binnen de werkrelatie biedt de jeugdzorgwerker de mogelijkheid om de pleegouder te bevragen op zijn overtuigingen en houding naar ouders, dit te beïnvloeden naar erkenning en acceptatie van de ouder en invulling te geven aan gedeeld opvoederschap op basis van wat 'wel' kan.

Voor pleegouders zijn alle kwesties en ontwikkelingen rond het pleegkind verbonden met hun eigen gezin. Dit betekent dat de interventies van de jeugdzorgwerker het privé-domein van het pleeggezin raken. Dit vereist subtiliteit, eerlijkheid, openheid, duidelijkheid en betrouwbaarheid van de jeugdzorgwerker, zodat de pleegouder zich gehoord voelt. Vanuit deze basis kan de jeugdzorgwerker met pleegouders onderzoeken wat het pleegkind nodig heeft in zijn loyaliteit naar ouders, welke mogelijkheden er zijn om hier invulling aan te geven en wat de impact is op het pleeggezin.

Samenwerking doet recht aan de loyaliteit van het pleegkind

Samenwerking als basis

De resultaten uit het onderzoek dat Lindenhout heeft uitgevoerd over de samenwerking tussen ouders en pleegouders, versterken de keuze voor de visie van gedeeld opvoederschap. De respondenten plaatsen samenwerking tussen ouders en pleegouders als de basis, die ervoor zorgt dat het pleegkind opgroeit met loyaliteit naar zowel ouders als pleegouders. De zekerheid die het pleegkind ervaart in het loyaal mogen zijn aan ouders en pleegouders, versterkt de continuïteit van plaatsing. Dit onderzoek onderbouwt het belang om de samenwerking tussen ouders en pleegouders te ondersteunen naar een succesvolle samenwerking en daarmee het risico op breakdown te verminderen.

De resultaten van het onderzoek onderbouwen de visie en praktijk van Lindenhout.

Auteur | Geri Marx

Eerste uitgave | Lindenhout oktober 2016
Heruitgave | entrea lindenhou t januari 2019

entrealindhout.nl
E entreeteam@entrealindhout.nl
T 026 354 33 11

entrea
lindhout
samen voor kind en gezin

The logo for entrea lindhout features a stylized lowercase letter 'e' composed of three overlapping, curved segments in teal, orange, and pink. The text 'entrea lindhout' is positioned to the left of the 'e', and the tagline 'samen voor kind en gezin' is centered below it.